

SINN ZONDER BEDEUTUNG

ESSAY TAALFILOSOFIE

Matthijs Melissen

Studentnummer 0423165

Beschrijvingen lijken altijd te verwijzen naar iets, tenminste wanneer ze in een juiste context gebruikt worden. Zo verwijzen de woorden "de rozenstruik", wanneer zij worden uitgesproken door iemand die zich in een tuin met precies één rozenstruik bevindt, naar die rozenstruik. Datgene waarnaar zo'n uniek bepalende beschrijving naar verwijst, zal ik een object noemen. Zoals Frege heeft beschreven, bestaat er nog een tussenniveau tussen de uniek bepalende beschrijving en het object. Frege laat dat zien met behulp van de informativiteit van de equivalentierelatie: de waarheid "de morgenster is dezelfde als de avondster" zal nieuwe informatie geven aan iemand die niet bekend is met astronomie, maar wel de termen morgenster en avondster kent. Blijkbaar is niet altijd duidelijk dat beide termen naar hetzelfde object verwijzen. Er is dus een verschil tussen beide uitdrukkingen. Omdat beide termen naar hetzelfde object verwijzen, kan het verschil alleen zitten in de manier waarop het object aan ons gepresenteerd wordt. Ik zal Freges eigen (Duitse) termen aanhouden, en datgene waarnaar wordt verwezen Bedeutung noemen, en het woord Sinn gebruiken als ik de manier bedoel waarop het object wordt uitgedrukt.

Het lijkt alsof er dingen zijn die wel een Sinn, maar geen Bedeutung hebben. Denk bijvoorbeeld aan "de actievoerders die dit boompje vernielden". Achteraf bleek het niet om milieuactivisten te gaan, maar om hazen die de boompjes aanvraten. Heeft "de actievoerders" in deze zin wel een Bedeutung? Dat er sprake is van een Sinn is in elk geval duidelijk, want de zinsnede drukt wel degelijk iets uit. Het verwijst alleen niet naar een object in de werkelijkheid. Hetzelfde gebeurt met "het grootste priemgetal". Dat drukt wel degelijk iets uit, maar lijkt niet te verwijzen, omdat er geen grootste priemgetal bestaat. Een derde voorbeeld dat ik wil bespreken is de mythologische Odysseus. Ook daar kunnen we geen verwijzing naar de werkelijkheid aanwijzen.

In dit essay zal ik laten zien dat al deze objecten toch een Bedeutung hebben, hoewel die niet zo duidelijk zichtbaar is. Een Sinn zonder Bedeutung is namelijk onmogelijk: de Sinn is immers de vorm waarin de Bedeutung is gegoten; de wijze waarop de Bedeutung gepresenteerd wordt. Als er geen Bedeutung is, kan er dus ook geen Sinn zijn. Wat zou er anders gepresenteerd worden?

Als de gegeven voorbeelden een Bedeutung hebben, waar verwijzen ze dan naar? Op die vraag zal ik in deze tekst antwoord proberen te geven, maar voor ik dat kan doen moet ik eerst enkele dingen over eigenschappen van objecten bespreken.

Als een object precies dezelfde eigenschappen heeft als een ander object, gaat het om een en hetzelfde object. Er is dan immers geen enkele eigenschap die we kunnen gebruiken om wel naar het ene, maar niet naar het andere voorkomen van het object te

verwijzen.

Een eigenschap is altijd alleen van toepassing op bepaalde typen objecten. Zo zijn eigenschappen die een kleur aanduiden alleen van toepassing op elementen die uit een grote verzameling moleculen opgebouwd zijn. Een roos kan bijvoorbeeld rood zijn, maar honger, een los atoom of een getal niet. Ik zal de verzameling objecten waar een bepaalde eigenschap betrekking op kan hebben het domein van een eigenschap noemen.

Laten we nu kijken wat de Bedeutung van de niet bestaande actievoerders is. Volgens mij vallen zij binnen het domein van geen enkele eigenschap. Van iets dat niet bestaat kun je onmogelijk zeggen dat het een bepaalde kleur, een bepaalde grootte, een bepaalde locatie, enzovoorts heeft.

Datzelfde zouden we kunnen zeggen van bijvoorbeeld "de dag waarop Pasen én Pinksteren vallen". Ook die dag heeft geen enkele eigenschap: we kunnen niet zeggen in welke maand deze dag valt (het domein van de maand-eigenschap is gebeurtenissen, en deze dag is geen gebeurtenis), laat staan dat we een kleur aan deze dag kunnen toekennen. Dat wil zeggen dat de eigenschappen van de actievoerders die we bespreken en de eigenschappen van de dag waarop Pasen én Pinksteren vallen overeenkomen. Ik heb eerder al laten zien dat als de eigenschappen overeenkomen, het om hetzelfde object gaat. En als het om hetzelfde object gaat, dan hebben de twee uitspraken dezelfde Bedeutung! Laten we een object zonder eigenschappen het "niets" noemen. We kunnen dus concluderen dat de milieuactivisten in onze voorbeeldzin verwijzen naar het niets.

Ik ga nu enkele argumenten bespreken die men tegen mijn betoog in zou kunnen brengen en laten zien waarom dat geen goede argumenten zijn.

Hoe zit het eigenlijk met negatieve eigenschappen? Is "niet blauw zijn" niet ook een eigenschap, waar het niets-object aan voldoet?

Volgens mij kunnen we die uitspraak op twee manieren opvatten. De eerste lezing is "Het is niet waar dat het niets de eigenschap 'blauw' heeft" en de tweede lezing is "Het niets heeft de eigenschap 'niet-blauw'". Ik geloof dat die twee zinnen niet hetzelfde betekenen. De eerste zin is de negatie van een onware zin en dus waar, maar deze zin drukt geen eigenschap van het niets uit. Dat doet de tweede zin wel, maar ik ben van mening dat die onwaar is. De eigenschappen "niet-blauw" en "blauw" zijn geen complementen van elkaar. Het domein van "niet-blauw" is namelijk hetzelfde als van alle kleureigenschappen. We kunnen alleen van gekleurde dingen zeggen dat ze niet-blauw zijn. Het niets-object heeft daarom niet de eigenschap niet-blauw. Dit valt te vergelijken met de eigenschappen even en oneven. Merk op dat oneven letterlijk niet-even betekent. Het domein van deze eigenschappen is de verzameling van de gehele getallen. Het getal $1/2$ of een roos zijn dus noch even, noch oneven, ook al betekent oneven letterlijk niet-even.

Kunnen we dan niet op zijn minst zeggen dat het niets de eigenschap niet-bestaan heeft? Dat is een goede vraag, maar deze is niet direct positief te beantwoorden omdat niet duidelijk is wat precies de betekenis van 'bestaan' is en dus ook lastig is te zeggen of het niets 'niet-bestaat'. Ik ben geneigd te zeggen dat het 'niets'-object noch bestaat,

noch 'niet-bestaat'.

Is het feit dat naar het niets-object verwezen wordt door de besproken actievoerders dan geen eigenschap van het niets? Ook dat niet, want het niets verandert niet als we de waarheidswaarde van deze uitspraak veranderen. Op dezelfde manier is het feit dat mijn huis in deze zin besproken wordt, geen eigenschap van mijn woning.

Het lijkt misschien vreemd om "niets" als object te zien. Toch is dat volgens mij niet zo gek. Elke samenstelling van objecten vormt ook weer een object. Zo vormen het object bezemsteel en het object borstel samen het object bezem. De objecten hondenromp, hondenkop en hondenpoten vormen samen het object hond. Ook alle lichaamscellen van een hond vormen samen het object hond. Merk op dat niet alle objecten een naam hoeven te hebben. Denk aan de verzameling van alle dingen in een bepaalde kamer. Ook dat vormt een object, wat je misschien "inhoud van de kamer" of iets dergelijks kan noemen. Maar als elke combinatie van objecten een nieuw object vormt, is duidelijk dat het niets-object wel degelijk een echt object is, namelijk de combinatie van nul objecten!

Voor de Bedeutung van het grootste priemgetal geldt hetzelfde. Langs wiskundige weg valt te bewijzen dat er geen grootste priemgetal – een getal dat alleen deelbaar is door 1 en zichzelf – bestaat. Omdat dat grootste priemgetal niet bestaat heeft het eveneens geen enkele eigenschap. Het heeft vreemd genoeg zelfs niet de priemgetal-eigenschap: alle priemgetallen zijn natuurlijke getallen (het domein van priemgetallen is de verzameling van natuurlijke getallen), het grootste priemgetal is geen natuurlijk getal (dat zijn namelijk alleen 0 en de opvolgers van natuurlijke getallen), dus het grootste priemgetal is geen priemgetal. Met "het grootste priemgetal" wordt blijkbaar niet per definitie een priemgetal bedoeld, net zoals namaakbont geen bont is. Omdat het geen enkele eigenschap heeft, verwijst ook "het grootste priemgetal" dus naar het niets-object.

Ook Odysseus heeft wel degelijk een Bedeutung. De Sinn van een uitdrukking is namelijk altijd afhankelijk van de context waarin die uitdrukking gebruikt wordt. Zo is de Sinn van Osiris over het algemeen de Egyptische godheid, maar kan het binnen de context van cijfers binnen de UU ook het universitair cijferprogramma uitdrukken. Ook de Bedeutung van uitdrukkingen is echter contextafhankelijk. Zo is het voor docenten Grieks heel normaal om op toetsen te vragen naar de waarheidswaarde van de zin "Odysseus landde op Ithaka". Blijkbaar is – binnen de context van de Griekse mythologie – de waarheidswaarde van die zin wel degelijk van belang, en heeft de zin dus een Bedeutung. Een zin kan alleen verwijzen als alle onderdelen van de zin verwijzen. De zin "De blauwbilgorgel is groen" heeft geen waarheidswaarde omdat de blauwbilgorgel niet verwijst. De naam "Odysseus" verwijst binnen de juiste context dus wel degelijk. Ik kan me geen andere mogelijkheid voorstellen dan dat de naam dan naar de mythologische figuur Odysseus verwijst, die in deze context blijkbaar wel degelijk een echt bestaand object is. Dat is te vergelijken met complexe getallen in de wiskunde, die niet bestaan binnen de context van het reële getallenstelsel, maar wel binnen de context van het ireële getallenstelsel.